

УДК 351/354:167.7

Сушиї Олена Володимирівна,
доктор наук з державного управління,
завідувачка лабораторії методології пси-
хосоціальних і політико-психологічних
досліджень, Інститут соціальної та по-
літичної психології НАПН України, 04070,
м. Київ, вул. Андріївська, 15, тел.: +38 (067)
910 99 26, e-mail: a_s_y2000@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-4364-7571

Сушиї Елена Владимировна,
доктор наук по государственному управ-
лению, заведующая лабораторией мето-
дологии психосоциальных и политико-пси-
хологических исследований, Институт
социальной и политической психологии НАПН Украины, 04070, г. Киев, ул. Андреевская,
15, тел.: +38 (067) 910 99 26, e-mail: a_s_y2000@yahoo.com
ORCID: 0000-0002-4364-7571

Sushyi Olena Vladimirovna,
Doctor of Science in Public Administration, Head of the Laboratory of Methodology of
Psychosocial and Political-Psychological Research, Institute of Social and Political Psychology
of the NAES of Ukraine, 04070, Kyiv, Str. Andriivska, 15, tel.: +38 (067) 910 99 26,
e-mail: a_s_y2000@yahoo.com

ORCID: 0000-0002-4364-7571
DOI <https://doi.org/10.31618/vadnd.v1i14.123>

СОЦІАЛЬНА АРХЕТИПІКА У ПРОБЛЕМНОМУ ПОЛІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Анотація. Розглянуто процес становлення та розвитку соціальної архетипіки як нового міждисциплінарного наукового напрямку у проблемному полі публічно-управлінської науки, що реалізовано у процесі ініційованих Українською школою архетипіки (УША) та у формах наукової комунікації: міжнародні теоретико-методологічні семінари та конкурси молодих науковців “Архетипіка і державне управління” (2010–2018), міжнародний лекторій “Закономірності та особливості української трансформації” (2016), Інтернет-дискусії та скайп-конференції. Узагальнено тематичні напрями роботи зазначених наукових форматів, визначено перспективу подальшого поступу УША та розвитку соціальної архетипіки як міждисциплінарного наукового напрямку.

Звертається увага, що на пострадянському просторі наукова спільнота не має достатньо сформованої думки щодо соціальної архетипіки як між-

дисциплінарного напрямку досліджень та її методологічних засад. Підставою для критичних суджень є неоднозначне ставлення як до вчення К. Юнга про архетипи колективного несвідомого, так і до психоаналітичного напрямку в цілому. Висунуто припущення, що зниження градусу критичного ставлення до соціальної архетипіки як міждисциплінарного напрямку досліджень у предметному полі публічного управління залежатиме від низки умов. По-перше, від коректного використання та інтерпретації ідей, які вплинули на її становлення й розвиток. По-друге, від адекватного розуміння як можливостей соціальної архетипіки, які визначаються її оригінальними способами пояснення й методами аналізу важковловимих соціальних явищ, що може стати орієнтиром для подальших теоретичних та емпіричних пошуків, так і теоретичної й практичної обмеженості архетипного підходу. Саме тому соціальна архетипіка позиціонується як міждисциплінарний напрям досліджень.

Стверджується, що соціальна архетипіка — не універсальний науковий апарат і не ортодоксальне наслідування ідей юнгіанства. Насамперед, це — науковий інструментарій, який дає можливість встановити закономірності й особливості сучасного соціального розвитку, практичне застосування якого розширює можливості публічно-управлінської діяльності. Водночас, це — метафора, за посередництвом якої дослідника запрошують поринути у більш ширший психосоціальний і соціокультурний контекст соціальних явищ і процесів.

Ключові слова: соціальна архетипіка, Українська школа архетипіки, публічне управління, Україна, соціокультурні практики.

СОЦИАЛЬНАЯ АРХЕТИПИКА В ПРОБЛЕМНОМ ПОЛЕ ПУБЛИЧНОГО УПРАВЛЕНИЯ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ

Аннотация. Рассмотрен процесс становления и развития социальной архетипики как нового междисциплинарного научного направления в проблемном поле публично-управленческой науки, реализованного в рамках инициированных Украинской школой архетипики (УША) и в формах научной коммуникации: международные теоретико-методологические семинары и конкурсы молодых ученых “Архетипика и публичное управление” (2010–2018), международный лекторий “Закономерности и особенности украинской трансформации” (2016), Интернет-дискуссии и скайп-конференции. Обобщены тематические направления работы названных научных форматов, определены перспективы дальнейшего продвижения УША и развития социальной архетипики как междисциплинарного научного направления.

Обращается внимание, что постсоветское научное сообщество не имеет достаточно сложившегося мнения относительно социальной архетипики как междисциплинарного направления исследований и ее методологических основ. Основанием для критических замечаний является неоднозначное отношение как к учению К. Юнга об архетипах коллективного бессознатель-

ного, так и к психоаналитическому направлению в целом. Высказано предположение, что снижение градуса критического отношения к социальной архетипики как междисциплинарного направления исследований в предметном поле публичного управления зависит от ряда условий. Во-первых, от корректного использования и интерпретации идей, которые повлияли на ее становление и развитие. Во-вторых, от адекватного понимания как возможностей социальной архетипики, которые определяются ее оригинальными способами объяснения и методами анализа трудноуловимых социальных явлений, что может стать ориентиром для дальнейших теоретических и эмпирических изысканий, так и теоретической и практической ограниченности архетипного подхода. Именно поэтому социальная архетипика позиционируется как междисциплинарное направление исследований.

Утверждается, что социальная архетипика — не универсальный научный аппарат и не ортодоксальное наследование идей юнгианства. Прежде всего, это — научный инструментарий, который позволяет установить закономерности и особенности современного социального развития, практическое применение которого расширяет возможности публично-управленческой деятельности. Вместе с тем, это — метафора, посредством которой исследователя приглашают окунуться в более широкий психосоциальный и социокультурный контекст социальных явлений и процессов.

Ключевые слова: социальная архетипика, Украинская школа архетипики, публичное управление, Украина, социокультурные практики.

SOCIAL ARCHETYPIC IN THE PUBLIC ADMINISTRATION PROBLEM FIELD: CONTEMPORARY STATE AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT

Abstract. This article surveys the development process of social archetypes as a new direction for interdisciplinary research in the public administration problem field, that implemented in the framework of scholarly sessions of Ukrainian School of Archetypes (USArch), namely: International Theoretical and Methodological Seminars and International Competitions for Young Scholars “Archetypes and Public Administration” (2010–2018), International Lectures Cycle “Patterns and Characteristics of Ukrainian Social Transformation” (2016), Internet discussions and skype conferences. Program sessions themes of the listed scholarly forms are summarized as well as prospects for further movement of USArch and development of social archetypes as a new direction for interdisciplinary research are defined.

Attention is drawn to the fact that the post-soviet scholarly community doesn't have a sufficiently developed opinion on social archetypes as an interdisciplinary field of research and its methodological foundations. The basis for criticism is an ambiguous attitude both to the teachings of K. Jung about the archetypes of the collective unconscious, and to the psychoanalytic trend as a whole. It is suggested that reducing the degree of critical attitude to social archetypes as an interdisciplinary field of research in the subject field of public administration

depends on a number of conditions. Firstly, using the common formulation and interpretation of the ideas that influenced its formation and development. Secondly, from an adequate understanding of both the possibilities of social archetypes which are determined by its original methods of explanation and methods of analysis of subtle social phenomena which can serve as a key point for further theoretical and empirical research, and the theoretical and practical limitations of the archetypal approach. That is why social archetypes is positioned as an interdisciplinary research area.

I argued that the social archetypes is not a universal scholarly apparatus and not an orthodox inheritance of the ideas of Jungianism. Finally, it is a methods that allows us to establish patterns and features of modern social development, the practical application of which expands the possibilities of public-management's activity. At the same time, it is a metaphor through which the researcher is invited to plunge into the wider psychosocial and sociocultural context of social phenomenas and processes.

Keywords: social archetypes, Ukrainian School of Archetypes, public administration, Ukraine, csocial and kultural practices.

Постановка проблеми. На сьогодні сучасна академічна наука має величезні потреби у зміні своїх методологічних засад і вимагає нових творчих підходів до наукового пошуку. Ці підходи значною мірою визначаються світовими тенденціями до розвитку міждисциплінарних, глобальних та інтегрованих напрямів, що найчастіше реалізуються в межах наукових шкіл. Українська державно-управлінська наука не стоїть осторонь і пропонує власні наукові способи та методи осмислення сучасних динамічних суспільних процесів.

В Україні започатковано наукову школу міждисциплінарного напрямку — Українська школа архетипіки (УША), яка успішно розвивається. УША — це відкрите за своїм складом науково-громадське об'єднання представників різних галузей науки, які з позицій архетипів колек-

тивного несвідомого розглядають актуальні проблеми теорії й історії публічного управління, становлення та розвитку механізмів публічного управління й служби в органах державної влади та місцевого самоврядування [1].

Фахівці школи зазначають, що сучасний — постмодерний — соціальний світ набуває високого рівня динаміки безперервних змін і як ніколи потребує гармонізації та збалансованості основ свого існування. Такими гармонізаторами й передумовою сталого розвитку суспільства виступають архетипи колективного несвідомого.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на початковий рівень розробленості архетипної проблематики у різних предметних сферах суспільного та гуманітарного знання, вона, однак, має належне обґрунтування в межах публіч-

но-управлінської науки в Україні. У її лоні УША розвиває новий науково-практичний міждисциплінарний напрям досліджень публічне управління, затверджуються основні положення методології соціальної архетипіки.

Соціальна архетипіка сформувалася на ґрунті архетипного підходу. Він тісно пов'язаний з аналітичною психологією швейцарця Карла Густава Юнга, американською типологією особистості Майєрс-Бріггс, творчістю українських соціологів Едуарда Афоніна й Олени Донченко, психодіагноста Леоніда Бурлачука, культуролога Сергія Кримського, історика Андрія Мартинова та політолога Юрія Романенка.

Майже десять років поспіль УША вигострює свою методологію на проблемах державного управління. Помітними віхами на шляху її становлення стала реалізація засновниками таких завдань:

- створення й адаптація для масових опитувань спеціальних психодіагностичних інструментів, які склали проєктивна методика “колірних уподобань” (автор Е. Афонін) і особистісний опитувальник “БАД” (автори Л. Бурлачук, Е. Афонін, О. Донченко);

- започаткування соціологічного моніторингу загальносистемних змін в Україні (1992–2017), Росії (2010, 2011) та Білорусі (2010, 2011, 2013);

- осмислення емпіричних даних, їх узагальнення та концептуалізація в соціетальній (1994), циклічній (1996) і власне архетипній (2002–2010) парадигмах.

Ініційовані 2010 р. як основна організаційна форма об'єднання нау-

кового співтовариства УША щорічні теоретико-методологічні семінари (далі – ТМС) за міжнародною участю “Архетипіка і державне управління” дозволили об'єднати зусилля понад 200 дослідників із 15 країн світу, а започатковані 2013 р. у межах ТМС щорічні міжнародні конкурси молодих учених склали соціальну гарантію сталого розвитку вітчизняної наукової школи архетипіки державного управління.

Мета статті – висвітлити процес становлення й розвитку соціальної архетипіки як нового міждисциплінарного наукового напрямку у проблемному полі публічно-управлінської науки, що реалізовано у процесі ініційованих УША формах наукової комунікації. Огляд та узагальнення тематичних напрямів, представлених у цих наукових форматах, вимічатиме перспективу подальшого поступу УША й розвитку соціальної архетипіки як міждисциплінарного наукового напрямку у проблемному полі публічного управління.

Виклад основного матеріалу. В умовах зростання складності державних та управлінських завдань, які вирішуються сучасним суспільством, формування нових систем і типів управління, активізації теоретичних і практичних розробок і рішень в управлінській сфері тощо, наукове співтовариство УША сконцентрувало увагу насамперед навколо проблем у сфері державного управління. Однак новий науковий підхід є актуальним не лише для системи державного управління в Україні, але і для управління в різних сферах людської діяльності. Про це свідчить зміст наукових дис-

кусій, що розгортаються в процесі науково-комунікативних заходів, ініційованих УША, як-то міжнародний теоретико-методологічний семінар і конкурс молодих науковців “Архетипіка і державне управління” (2010–2018), міжнародний лекторій “Закономірності та особливості української трансформації” (2016), Інтернет-дискусії на youtube-платформі “Прояснение.info” [2], публічні лекції на запрошення УША відомого французького соціолога-постмодерніста, професора Мішелем Маффесолі та інших зарубіжних науковців.

Титульним науковим форумом УША є щорічний теоретико-методологічний семінар (ТМС) за міжнародною участю “Архетипіка і державне управління”, який розпочав свою роботу у 2010 р. Його спрямованість щороку уточнюється. Метою ТМС є об’єднання міждисциплінарні зусилля дослідників, які працюють у різних галузях соціального та гуманітарного знання, а також обговорення теоретико-методологічних засад впливу архетипів колективного несвідомого на сучасне державне управління.

Упродовж багатьох років проблеми демократичного державотворення, що постають у сфері публічного управління та суспільної політики, обговорюються дослідниками УША з позицій науки державного управління, політології, історії, соціології, психології, економіки, філософії, культурології, філології, географії, математики тощо. Ключовим елементом форуму стали пленарні обговорення наукових доповідей, що групуються за панелями — загаль-

нотематичними майданчиками для дискусій. Кульмінаційним моментом засідання є спільна дискусія, яка залежно від кількості учасників здійснюється за авторською методикою активного учасника УША Тараса Плахтія у форматах двовимірної чи тривимірної динамічних мереж.

Доповіді учасників друкуються у щорічних спеціальних випусках фахового журналу: українською / російською мовами “Публічне управління: теорія та практика” (2010–2015), українською / англійською “Публічне урядування” (2016–2018), що видається за науковою спеціальністю ДАК України “Державне управління” і був включений у наукометричні бази (Index Copernicus, РІНЦ). Щорічний огляд науково-комунікативних заходів УША презентується на сторінках фахового наукового видання “Український соціум”. За результатами обговорень, а також узагальнення поданих у наукових публікаціях пропозицій щороку готуються інформаційні записки щодо практичних рекомендацій органам державної влади й управління. Стисло подамо огляд тематичних напрямів роботи ТМС і заснованого на його платформі конкурсу молодих науковців.

І ТМС “Архетипіка і державне управління” (Україна, м. Феодосія, 2010 р.). Організатори феодосійського форуму запропонували науковцям розглянути з позицій архетипіки доволі звичні проблеми теорії й історії державного управління та місцевого самоврядування, становлення механізмів державного управління та служби в органах державної влади й місцевого само-

врядування. Програмними умовами наукової дискусії було визначено такі теоретичні положення: одна з ключових рис нової — постмодерної — соціальної реальності, що йде на зміну модерному соціальному світу, пов'язується з психологією людей, “яка частіше, ніж це узвичаєно вважати, — як стверджує Серж Московічі, — підґрунтам соціального (суспільних структур, продуктів, інститутів тощо)”. Друга риса пов'язується з актуалізацією нашого минулого, що дедалі вагомніше впливає на наше сьогодення. Виходячи із зазначених теоретичних позицій, у межах першого ТМС обговорювався комплекс питань, які дають можливість теоретично й методологічно розкрити особливості взаємозв'язків між державним управлінням та архетипними уявленнями, які аналізувалися в річищі циклічної парадигми (теоретична модель “універсального епохального циклу” Е. Афоніна й А. Мартинова).

II ТМС “Архетипіка і державне управління: об'єктивне, суб'єктивне та несвідоме у процесах соціальної інтеграції та диференціації” (Єгипет, м. Шарм-Ель-Шейх, 2011 р.) присвячено аналізу суперечностей виявів об'єктивного, суб'єктивного й несвідомого у процесах соціальної інтеграції та диференціації. Запропоновано, по-перше, поглянути на соціальну дійсність через виявлення глибинних (архетипних) детермінант як конструктів, що визначають цілісність соціуму, культури, дій та свідомості людини; по-друге, визначити теоретико-методологічні засади та методичний інструментарій аналізу динаміки цих процесів,

що, на думку організаторів, може стати перспективною складовою теорії й практики державного управління.

III ТМС “Архетипіка і державне управління: ментально-психологічні аспекти” (Іспанія, м. Барселона, 2012 р.). Для розуміння феноменів “норми” та “патології”, аналізу їх виявів у державному управлінні організаторами третього ТМС-2012 запропоновано “вийти” на макрорівень процесів соціальної і духовної історії конкретного суспільства та людства в цілому, в яку залучається і яку “засвоює” через механізми колективного несвідомого політик. Підставою такого собі уявного кроку є те, що в епоху Постмодерну психо-соціальні характеристики суб'єктів взаємодії, особливості їх уподобань, мотивацій і стилів поведінки залежать як від ментальних характеристик і від культурних архетипів народу і його політико-управлінської еліти, так і від ситуації, що складається в певних суспільно-історичних умовах. Управлінські відносини як певні типи суспільних відносин, визначаються не лише діючою системою державного управління, вони обумовлюються також і факторами суспільно-історичного розвитку, тому управлінські відносини відображають соціокультурну специфіку взаємодії індивіда, суспільства й держави.

IV ТМС “Архетипіка і державне управління: інституційні форми, механізми та практики” (Україна, м. Київ, 2013 р.) присвячено проблемам розвитку публічного адміністрування в Україні та інших країнах світу, які аналізувались у фокусі

архетипної методології. Важливою передумовою на шляху інституціоналізації демократичних процедур в умовах кардинальних суспільних змін є перехід від панування корумпованих професійних політиків і політтехнологів до відкритої політики, у становленні та розвитку якої активну участь беруть не лише владні суб'єкти, парламентські політичні партії чи великий бізнес, а і — безпосередньо, через механізми прямого та зворотного зв'язку з владою — представники громадянського суспільства, так званого Третього сектору.

V ТМС *“Архетипіка і державне управління: раціоналізація та нормативні практики”* (Україна, м. Київ, 2014 р.). Програмні рамки V ТМС-2014 визначила глибока системна криза в Україні, яка стала віддзеркаленням нелінійного характеру суспільно-трансформаційних процесів, нівелювання стратегічних орієнтирів руху країни до демократії, що підштовхнули її в обійми соціальної інверсії. На тлі зворотних за своєю спрямованістю суспільних процесів “вибухають та виходять на поверхню” архетипи минулого, які “запускають” процес відтворення нового (або альтернативного / іншого), адекватного часові та мінливій людській природі підґрунтя суспільної інтеграції. За цих умов вирішення системної суспільної кризи й вихід на шлях сталого розвитку безперечно залежатимуть від успішного становлення раціональної системи нормативно-правового регулювання. Але не меншою мірою стан цієї регуляторної системи стає в нових умовах залежним від

ефективного відтворення народжуваних психосоціальних властивостей людини та суспільних відносин, сакралізація яких здійснюється під впливом відповідних архетипів минулого. Останні, власне, і стають предметом наукової рефлексії (раціоналізації) колективного несвідомого.

VI ТМС *“Архетипіка і державне управління: громадська самоорганізація, соціальна мобільність, суспільна інтеграція”* (Україна, м. Ужгород, 2015 р.). Змістовний план VI ТМС-2015 опосередковано визначила ситуація, так би мовити, радикалізації суспільних настроїв унаслідок подій 2013–2014 рр., що не стільки зменшила притаманну масовій свідомості українських громадян амбівалентність та невизначеність, скільки сигналізувала, на думку організаторів, про формування нових установок, які можуть стати підґрунтям зміцнення національної самосвідомості українського народу, суспільної консолідації, соціальної мобілізації та громадської самоорганізації. Українці важливо не розпорошити ці паростки й саме на цьому ґрунті здійснювати системну, реалістичну, відкриту та прозору, соціально відповідальну державну політику, щоб відновити довіру до влади. Отже, пріоритетними для чергового обговорення стали питання стратегічних напрямів розвитку українського суспільства та держави щодо подолання системної кризи в Україні; відновлення суспільного діалогу, забезпечення стабільного громадянського й політичного миру та досягнення загальнонаціональної консолідації. Названі питання, звісно, було запро-

поновано аналізувати у контексті розвитку уявлень про природу колективного несвідомого.

VII ТМС “Архетипіка і державне управління: виклики та ризики суспільної трансформації” (Грузія, м. Тбілісі, 2016 р.). Програму VII ТМС-2016 пов’язано з ідеєю про те, що суспільні трансформації й політичні модернізації країн кінця ХХ — початку ХХІ століть не обов’язково збігаються з моделлю “західноєвропейського взірця”, що постала в часи “великої депресії” 30–40-х рр. ХХ ст. Сучасне політичне життя країн “другого модерну” (за визначенням Ульріха Бека) призводить до появи нових соціально-економічних і суспільно-політичних форм організації суспільства. Зростає гострота й розширюється природна палітра конфліктності політичного моделювання, які виявляють, зокрема, країни пострадянського простору. Суспільно-трансформаційний процес визначається низкою нових феноменів “конвертованої демократії” чи “демократій-хамелеонів”. Схоже, що сучасні політичні модернізації живляться не тільки універсаліями інституційних матриць та архетипами колективного несвідомого, а й специфічними виявами свідомого та несвідомого у різних просторово-часових втіленнях соціокультурної природи національно-державних утворень. Водночас зростаючі виклики та загрози глобальній, регіональній і суспільній цілісності та безпеці, що набирають сили в контексті становлення постмодерних реалій сучасного світу, суттєво змінюють традиційні уяв-

лення щодо природи та чинників суспільного й державного розвитку. За цих умов найчутливішим у суспільно-трансформаційному процесі стає питання балансу між темпами нарощування суспільно-політичних, соціально-економічних та інших соціокультурних форм прояву інституційної активності (свободи) громадян і потенціалом відтворення психосоціальної (архетипної) природи суспільних реформ. Цей баланс між інституційною формою та психологічним змістом, власне, і забезпечує режим сталого розвитку суспільства.

VIII ТМС “Архетипіка і державне управління: механізми та стратегії вирішення конфліктів у сучасному світі” (Україна, м. Київ, 2017 р.). Актуалізовану ситуацією в Україні проблематику соціальних конфліктів не оминули увагою і архетипісти. Наразі загострилася потреба в адекватних щодо поточної ситуації уявленнях управлінців про психосоціальну природу людини та суспільства, володіння методами прогнозування й вирішення соціальних конфліктів. Важливо розуміти, що в нових суспільно-історичних умовах вони зумовлюються передусім психологічною природою людини та суспільства, неоднорідністю соціальної структури, динамічністю й нелінійним характером суспільного розвитку, багатоманітністю просторово-часових зв’язків і відносин, глобальною взаємозалежністю й ексклюзивними особливостями соціальних суб’єктів. Це значно ускладнює діагностику соціальних конфліктів і кризових ситуацій, можливості їх прогнозування й

моделювання механізмів вирішення конфліктів та управління конфліктними ситуаціями.

На запрошення УША в межах VIII ТМС (29 і 30 травня 2017 р.) відомим французьким соціологом-постмодерністом, професором Університету Париж V (Університет Париж Декарт) Мішелем Маффесолі прочитано публічні лекції за такими темами:

1. “Неотрайбалізм і сучасна політика децентралізації” [3];

2. “Трансформація політичного в етичне: моральні цінності постмодерного простору” [4; 5].

Про участь у щорічних заходах УША (2017) професора Сорбонни Мішеля Маффесолі дивіться матеріал “Укрінформ” [6].

IX ТМС “Архетипіка і публічне управління: європейський простір у вимірах уявного, реального та ідеального” (Франція, м. Монпельє, 2018 р.). Змістовий план цього річного наукового форуму визначає проблематика публічного управління, пов'язана зі змінами, які зазнаватиме у середньостроковій перспективі західно- та східноєвропейський суспільний простір. Спорідненість України та Європи, обумовлена спільними природно-географічними умовами й історико-культурною спадщиною, стимулює сподівання й прагнення українців увійти до родини країн Європейського Союзу. Натомість останнім часом не лише Україну поглинули процеси націє- та державотворення, які суттєво ускладнили зовнішня збройна агресія з боку сусідньої Росії. Європейський світ останнім часом також стикається з внутрішніми проблемами та зовнішніми викликами, які вкотре дали привід

окремим експертам проголосити про занепад Європи.

Міжнародний конкурс молодих науковців. З метою розвитку співтовариства УША у 2013 р. на платформі ТМС було засновано щорічний Міжнародний конкурс молодих науковців “Архетипіка і державне управління” (2013–2017). Його програмні межі визначає тематика чергового ТМС. Молодіжний форум щороку набирає сили й збільшує кількість країн, представники яких беруть у ньому участь. У межах конкурсу міжнародна експертна комісія визначає переможців. Переможці та кращі автори наукових робіт мають змогу презентувати ключові ідеї на спеціальній пленарній панелі ТМС. До конкурсу випускаються українська й російськомовна збірки наукових праць переможців і кращих авторів конкурсу.

Міжнародний лекторій “Закономірності та особливості української трансформації”. Нова ініціатива школи з популяризації основних результатів її роботи була втілена у форматі міжнародного лекторію “Закономірності та особливості української трансформації” (Україна, Польща, Казахстан, 2016 р.), який, за задумом, сприятиме популяризації вагомого для сучасності наукового напрямку, підвищенню його авторитету й управлінської науки в цілому. Основними майданчиками Лекторію стали Національна парламентська бібліотека України, Інститут економіки і прогнозування НАН України та youtube-платформа “Прояснение.info”, де представлено записи скайп-конференцій за участю архетипістів [7].

Тематика Лекторію охопила широке коло науковців та запропонованих до обговорення проблем¹. Наводимо їх далі:

1. Вступ до лекторію “Закономірності та особливості української трансформації”, Е. А. Афонін, д-р соціол. наук, проф., академік УТА, заслуж. діяч науки і техніки України, проф. НАДУ при Президентові України (Київ, Україна);

2. “Суспільна трансформація і розвиток особистості в онтогенезі”, Е. А. Афонін, д-р соціол. наук, проф., акад. УТА, заслуж. діяч науки і техніки України, проф. НАДУ при Президентові України (Київ, Україна);

3. “Глобальне громадянське суспільство та його вплив на сучасну державну політику”, Т. В. Бельська, канд. держ. упр., доцент, докторант НАДУ при Президентові України (Київ, Україна);

4. “Культура довіри як цінність громадянського суспільства”, О. М. Кожемякіна, канд. філос. наук, доцент, доцент Черкаського держ. політехн. ун-ту (Черкаси, Україна);

5. “Генокоди національних культур: концептуальні основи”, В. П. Патраков, філософ, незалежний дослідник (Степногорськ, Казахстан);

6. “Трансформація інституту багатопартійності в Україні: de facto versus de jure” К. П. Меркотан, канд. політ. наук, незалежний дослід. (Борне Суліново, Польща);

7. “Історична соціологія та архетипні дослідження”, А. Ю. Мартінов, д-р істор. наук, проф., старш.

наук. співроб. Ін-ту історії України НАН України (Київ, Україна);

8. “Авторитет керівника в державному управлінні: архетипна парадигма”, Т. В. Новиченко, д. держ. упр., доц., проф. НАДУ при Президентові України (Київ, Україна);

9. “Бінарні дихотомії влади: між “вічним еволюціонером” і “вічним, революціонером””, С. О. Юшин, д-р екон. наук, проф., головний науков. співроб. ННЦ “Ін-т аграрної економіки” Нац. акад. аграрних наук (Київ, Україна);

10. “Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення”, О. В. Радченко, д-р держ. упр., проф., проф. Поморської акад. (м. Слупськ, Польща);

11. “Електронне врядування: механізми функціонування та розвитку”, І. В. Клименко, канд. фіз-мат. наук, доцент, доцент НАДУ при Президентові України (Київ, Україна);

12. “Інституційний та психосоціальний аспекти реформування державної політики”, О. В. Суший, д-р держ. упр., зав. лаб. Методології психосоціальних і політико-психологічних досліджень Ін-ту соціальної та політичної психології НАПН України (Київ, Україна);

13. “Глобальні комунікації та їх вплив на процеси державотворення”, М. Г. Лашкіна, канд. держ. упр., доц., помічник нар. деп. України (Київ, Україна);

14. “Науково-інформаційні ресурси сучасного суспільства: управлінський концепт”, Я. О. Чепуренко, канд. істор. наук, старш. наук. співроб., доц. каф. управління, інформ.-аналіт. діяльності та євроін-

¹ Персональні дані доповідачів наводяться у формулюванні, актуальному на час проведення Лекторію (2016 р.).

теграції Нац. педагогічного ун-ту ім. М. П. Драгоманова (Київ, Україна).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Пострадянська наукова спільнота не має достатньо сформованої думки щодо соціальної архетипіки як міждисциплінарного напрямку досліджень та її методологічних засад. Підставою для критичних суджень із боку одних є неоднозначне ставлення до вчення К. Юнга про архетипи колективного несвідомого та до психоаналітичного напрямку в цілому, який часом називають “новою релігією ХХ ст.”. Інші зневажливо називають соціальну архетипіку псевдонаукою, іронізуючи, нібито пропонуваній напрям позиціонується як панацея для вирішення усіляких соціальних негараздів сьогодення та “геніальністю” незмінного керманіча Української школи архетипіки (УША).

УША вигідно відрізняється від багатьох наукових шкіл системи соціогуманітарного знання тим, що, по-перше, вона має чітко визначений психодіагностичний науковий метод, що ґрунтується на психологічних типах К. Г. Юнга і в такий спосіб опосередковує архетипну сутність колективного несвідомого та його вплив на вирішення проблем публічного управління. Сконструйовані на цих засадах проєктивна методика “Колірних уподобань” (1987) й особистісний опитувальник БАД (2002) стали надійними інструментами для соціологічного моніторингу динаміки психосоціальних змін та їх зв’язку з інституційними перетвореннями в суспільстві.

По-друге, УША тривалий час перебуває в постійному розвитку. Особливої динаміки цей розвиток набув у 2010 р., відколи вона щорічно почала нарощувати нові елементи своєї інституційної практики, розширювати коло залучених до досліджень учасників і країн. На сьогодні в архетипному дискурсі УША на постійній та ротаційній основах узяли участь близько 200 дослідників з 15 країн світу.

По-третє, відкритий і пошуковий характер досліджень УША, її знайомство в 2016 р. з творчістю Жильбера Дюрана, а в 2017 р. — з одним із лідерів французької школи архетипіки професором Мішеlem Маффесолі, який виступив у м. Києві з двома лекціями “Неотрайбалізм і сучасна політика децентралізації” й “Трансформація політичного в етичне”, впевнена, склали надійну перспективу для нових ідей. На їх осмислення, власне, й спрямовано нинішній спільний українсько-французький науковий формат у м. Монпельє (Франція).

Як багаторічний, так би мовити, страж (у ролі вченого секретаря ТМС і конкурсу молодих науковців), учасник і подальший оглядач науково-комунікативних заходів УША висловлю думку, що можна сприймати чи не сприймати соціальну архетипіку як напрям міждисциплінарних досліджень в Україні, але не можна не поставитися з повагою до системності та багатогранності діяльності представників двох наукових шкіл архетипіки, сповненої безмежною енергією їх лідерів. Тож, наукове співтовариство архетипістів в Україні не втрачає оптимізму й упевнене,

що сформований науковий напрям соціальної архетипіки має достатній творчий потенціал для вирішення широкого кола питань і завдань суспільного та державного розвитку.

Водночас, зниження градусу критичного ставлення до соціальної архетипіки як міждисциплінарного напрямку досліджень у предметному полі публічного управління залежатиме від:

- коректного використання ідей, які вплинули на її становлення й розвиток, зокрема до концепції К. Юнга “Про архетипи колективного несвідомого”, вітчизняних концепцій “Соцієтальна психіка” (О. Донченко), “Універсальній епохальний цикл” (Е. Афоніна, А. Мартинова) тощо;

- адекватного розуміння як можливостей соціальної архетипіки, які визначаються її оригінальними способами пояснення й методами аналізу важковловимих соціальних явищ, що може стати орієнтиром для подальших теоретичних та емпіричних пошуків, так і теоретичної й практичної обмеженості архетипного підходу; саме тому соціальна архетипіка позиціонується як міждисциплінарний напрям досліджень.

5. Важливо усвідомлювати те, що соціальна архетипіка — не універсальний науковий апарат і не ортодоксальне наслідування ідей юнгіанства. Скоріше це науковий інструментарій, який дозволяє встановити закономірності й особливості сучасного соціального розвитку, доторкнутися до глибинної природи сучасних загроз, розібратися з широкою палітрою нових мотивів людського розвитку, передбачити ймовірні сценарії майбутнього, а го-

ловне — запропонувати сповнене консенсусу бачення можливих шляхів вирішення нагальних проблем сьогодення й майбутнього. Його практичне застосування має чималий потенціал, спроможний забезпечити ефективно вирішення актуальних проблем, що виникають у процесі суспільної трансформації. А подеколи — це просто метафора, за посередництвом якої дослідника запрошують поринути у більш широкий психосоціальний і соціокультурний контекст соціальних явищ і процесів.

Очевидно, що тематика й напрями роботи наступного — ювілейного — ТМС-2019 мають у цілому презентувати результати десятирічного поступу ТМС “Архетипіка і публічне управління” та УША. Одним із таких осмислених результатів мають стати теоретико-методологічні засади соціальної архетипіки як міждисциплінарного напрямку досліджень у проблемному полі публічного управління. Суттєвим фактором осмислення цих засад стане цього-річна (28–29 червня 2018 р.) зустріч у м. Монпельє (Франція) двох наукових шкіл — Української школи архетипіки та Французької школи послідовників Жильбера Дюрана.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

---

1. *Українська школа архетипіки* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://usarch.org/ua/page/Istoriya?page=1>
2. *Прояснение.info* [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.youtube.com/channel/UCNSBFQV1Uqac7s9sWufVmgg/videos?sort=dd&view=0&shelf_id=0

3. *Маффесолі М.* Неотрайбалізм і сучасна політика децентралізації // Прояснение.info. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=KYywl0aWKSs&feature=youtu.be>
4. *Маффесолі М.* Трансформація політичного в етичне: моральні цінності постмодерного простору : відеозапис лекції : Ч. 1 [Електронний ресурс] / М. Маффесолі // Прояснение.info. — Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=u_q3dLy-zQ8&feature=youtu.be
5. *Маффесолі М.* Трансформація політичного в етичне: моральні цінності постмодерного простору : відеозапис лекції : Ч. 2 [Електронний ресурс] / М. Маффесолі // Прояснение.info [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=fxEu2FjiRs0>
6. *Мішель Маффесолі*, французький соціолог: погляд, що народ — це дитина, яку потрібно виховувати, повністю себе вичерпав [Електронний ресурс] // Укрінформ. — 23.06.2017. — Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2252920-misel-maffesoli-francuzkij-sociolog.html>
7. *Міжнародний* лекторій “Закономірності та особливості української трансформації” (Україна, Польща, Казахстан, 2016 р.) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2016/03/Lektoriy-flayer.pdf>
- videos?sort=dd&view=0&shelf_id=0, (Accessed 30 March, 2018).
3. *Videozapys* leksii M. Maffesoli “Neotraibalizm i suchasna polityka de-sentralizatsii” (2017) [Video of M. Maffesoli’s lecture “Neotraibalism and Modern Decentralization Policy”], Proyasnenie.info [Clarification.info], available at: <https://www.youtube.com/watch?v=KYywl0aWKSs&feature=youtu.be> (Accessed 30 March, 2018).
4. *Videozapys* leksii M. Maffesoli “Transformatsiia politychnoho v etychne: moralni tsinnosti postmodernoho prostoru” (2017) [Video of M. Maffesoli’s lecture “The transformation of political into ethical: moral values of postmodern space”], Ch. 1 [Part 1], Proyasnenie.info [Clarification.info], available at: https://www.youtube.com/watch?v=u_q3dLyzQ8&feature=youtu.be (Accessed 30 March, 2018).
5. *Videozapys* leksii M. Maffesoli “Transformatsiia politychnoho v etychne: moralni tsinnosti postmodernoho prostoru” (2017) [Video of M. Maffesoli’s lecture “The transformation of political into ethical: moral values of postmodern space”], Ch. 2 [Part 2], Proyasnenie.info [Clarification.info], available at: <https://www.youtube.com/watch?v=fxEu2FjiRs0>, (Accessed 30 March, 2018).
6. *Mishel Maffesoli*, frantsuzkyi sotsi-oloh: Pohliad, shcho narod — tse dy-tyna, yaku potribno vykhovuvaty, povnistiu sebe vycherpav (2017) [Michelle Maffessoli, French sociologist: The view that the people is a child who needs to be educated, completely exhausted itself], Ukrinform [Ukrinform], available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2252920-misel-maffesoli-francuzkij-sociolog.html>, (Accessed 30 March, 2018).

REFERENCES

1. *Ukrainian School of Archetypics*, available at: <http://usarch.org/ua/page/Istoriya?page=1>, (Accessed 30 March, 2018).
2. *Proyasnenie.info* [Clarification.info], available at: <https://www.youtube.com/channel/UCNS-BFQV1Uqac7s9sWufVmgg/>

7. *Mizhnarodnyi* lektorii “Zakonomirnos-ti ta osoblyvosti ukrainskoi transformatsii” (Ukraina, Polshcha, Kazakhstan) (2016) [International Lectures Cycle “Patterns and Characteristics of Ukrainian Social Transformation” (Ukraine, Poland, Kazakhstan)], available at: <http://ief.org.ua/wp-content/uploads/2016/03/Lektoriy-flayer.pdf>, (Accessed 30 March, 2018).